

کوشش

چشم انداز بازار کار در سال ۸۶

جمعیت ۳۶ میلیونی زیر ۲۵ سال است که تا پایان قرن ششمی حاضر، بر همه‌ی ارکان اقتصادی و اجتماعی به ویژه بازار کار کشور اثر خواهد گذاشت.

اهداف برنامه چهارم در بازار کار

حال نگاهی به سیاست‌های موثر بر اشتغال انداخته و با توجه به سیاست‌های گذشته، چشم‌انداز کار در سال بعد را پیش‌بینی می‌کنیم.

- پرداخت تسهیلات به بنگاه‌های کوچک
نگاهی که در سال‌های ۸۴ و ۸۵ به اشتغال شد نگاه مثبتی بر تزریق پول بود. به این صورت که مسوولان فکر می‌کردند که با تزریق هر چه بیشتر پول می‌توانند به طرز چشمگیری ایجاد اشتغال

تحت عنوان سیاست‌های اشتغال‌زا که اثری مستقیم دارند، باید وضعیت اقتصادی کشور را در نظر داشت.

وضعیت بیکاری و اهداف در نظر گرفته شده

در سال ۸۳ نرخ بیکاری ۱۲/۳ درصد بوده است. این در حالی است که بیکاری جوانان در آن سال ۲۶۲/۲ درصد بود. طبق برنامه‌ی چهارم، تا انتهای این برنامه باید نرخ بیکاری به ۸/۴ درصد برسد. بر همین اساس، در هر سال اجرای برنامه، به طور میانگین باید ۹۰۰ هزار شغل ایجاد می‌شد تا با ایجاد اشتغال برای چهار و نیم میلیون نفر، نرخ بیکاری به ۸/۴ درصد برسد.

آنچه در این سال‌ها حایز اهمیت است، شکل‌گیری

ایجاد فرصت‌های شغلی و وظیفه‌ی ما نیست. این جمله را وزیر کار در مصاحبه‌ای با ایسنا، روز ۱۵ فروردین ماه سال جاری گفته است. این در حالی است که محمد جهرمی در زمان قبول مسوولیت وزارت کار و امور اجتماعی دولت نهم، اعلام کرد که وزارت کار و امور اجتماعی مسوول امر اشتغال در کشور است و برای اولین بار عالی‌ترین مقام مسوول در وزارت کار مسوولیت امر اشتغال در کشور و اشتغال ۵ میلیون بیکار جامعه، در حال حاضر و یک میلیون کارجویی که هر سال به جامعه اشتغال کشور افزوده می‌شوند را برعهده گرفت.

(خبرگزاری فارس، ۸۵/۱۲/۲۶)

همین مسأله گویای وضعیت بیکاری و موفقیت سیاست‌های اشتغال در دو سال اخیر است.

حال این سوال پیش می‌آید که در سال جاری، یعنی سال سوم اجرای برنامه سوم توسعه و سال سوم زوی کارآمدن دولت نهم، وضعیت بازار کار کشور دچار چه تحولاتی خواهد بود.

البته باید در نظر داشت که سیاست‌های اشتغال‌زا لزوماً بخشی نیست و قسمت اعظم آن به صورت غیر مستقیم است، یعنی وابسته به وضعیت اقتصادی کشور. بخصوص سرمایه‌گذاری‌های صورت گرفته می‌باشد. بنابراین برای پیش‌بینی تحولات بازار کار، علاوه بر بررسی سیاست‌های

جدول ۱- جمعیت کشور در سالهای مختلف

سال	۱۳۹۰	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۶۵	۱۳۵۵
۱- جمعیت کشور (میلیون نفر)	۷۴/۵	۶۹/۵	۶۰/۰	۴۹/۴	۳۳/۷
۲- جمعیت در سنین فعالیت (۶۴-۱۵)	۵۱/۷	۴۷/۵	۳۲/۷	۲۵/۴	۱۷/۵
۳- نسبت ۲ به ۱	۰/۶۹	۰/۶۸	۰/۵۶	۰/۵۱	۰/۵۲
۴- جمعیت زیر ۲۵ سال	۳۳/۷	۳۶	۳۶	۳۱/۸	۱۵/۸
۵- نسبت ۴ به ۱	۰/۴۵	۰/۵۲	۰/۶	۰/۶۴	۰/۴۷

منبع: طایبی، حسن، چند سوال در باب اشتغال برنامه چهارم، مجله مباحث اقتصادی ایران، شماره ۴ علامه، موسسه عالی و پژوهش سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، ص ۲.

نمایند. این مساله در سال ۸۵ به اوج خود رسید، به طوری که محمد چهرمی طی مصاحبه‌ای بیان داشت که تخصیص هفت میلیارد دلار تسهیلات به بنگاه‌های زودبازده از طریق وزارت کار، اقدام بسیار مولدی بوده است، که اگر نسبت به دوره برنامه سوم سنجیده شود، محسوب‌کنگر بودن این عملیات به هر دو دلیل بود: یکی آنکه تسهیلات پرداخت شده در سال گذشته ۳ برابر برنامه سوم بوده است، (سال موردبررسی ۱۳۸۶). این در حالی است که در سال ۸۵ حتی هدف بودجه ۸۶ مبنی بر ایجاد بیش از ۲۰۰ هزار فرصت شغلی، تحقق نیافته است. خود این مساله حاکی از غلط بودن نوع نگاه مسوولان دولت نهم به ایجاد اشتغال می‌باشد. در حالی که در یک سال نزدیک کل ۵ سال برنامه سوم توسعه پول برای اشتغال تزریق شده است، اما ایجاد فرصت‌های شغلی در حد اهداف در نظر گرفته شده نبودند.

زیاد اهمیت دادن وزارت کار و در کل دولت نهم به طرح‌های زودبازده در دو سال گذشته نیز وضعیت ایجاد شغل پایدار را با مشکل روبه‌رو ساخته است. در حالی که سیستم بانکی در ایران در دو سال گذشته دچار اصلاحات اساسی نشده است، پرداخت تسهیلات برای ایجاد بنگاه‌های کوچک، بدون نظارت کارشناسی صورت می‌گیرد. به طوری که ساز و کاری وجود ندارد که حتما تسهیلات گرفته شده از طرف افراد بابت ایجاد بنگاه‌های کوچک، لزوماً منجر به ایجاد بنگاه‌های کوچک شده باشد.

مهمترین مساله در بودجه ۸۶ نیز پرداخت تسهیلات برای ایجاد بنگاه‌های کوچک و ایجاد طرح‌های زودبازده اشتغال است. در این راستا نیز طراحان لایحه بودجه این مهم را از نظر دور نداشته‌اند، به نحوی که در صورت تصویب مجلس شورای اسلامی و بر اساس بند "ک" تبصره ۲ لایحه بودجه سال ۸۶ کل کشور، مبلغ چهار هزار و ۷۵۰ میلیارد ریال اعتبار به منظور پرداخت تسهیلات در امر ازدواج، اشتغال و مسکن جوانان اختصاص خواهد یافت تا از سوی شورای عالی اشتغال در موضوع‌های ذی‌ربط توزیع شود. بر این اساس دولت همچنین اجازه خواهد داشت

مبلغ ۱۱ هزار و ۳۹۰ میلیارد ریال به عنوان پاره‌به‌پاره بود تسهیلات بانکی هزینه کند.

گروانما به پور، عضو کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس در خصوص اینکه آیا به راستی دولت می‌تواند براساس برنامه چهارم توسعه سال آینده ۹۰۰ فرصت شغلی را در کشور ایجاد کند، آن هم در شرایطی که تحقق این میزان شغل برای امسال هم بعید به نظر می‌رسد، اظهار کرد: ایجاد این میزان شغل برای سال آینده امکان‌پذیر نیست، چرا که ساختارهای زیربنایی ایجاد شغل شامل گسترش فعالیت‌های صنعتی، کشاورزی، معدنی و

هنگامند و با نظارت کارشناسی برای ایجاد اشتغال، بانک‌ها اهمیت ویژه‌ای دارند. سیستم بانکی طوری است که فقط پرداخت تسهیلات را به عهده گرفته و نظارتی در زمینه‌ی چگونگی استفاده از تسهیلات ندارد. بنابراین هزینه‌های هنگفتی می‌شود و تسهیلات ارزان پرداخت می‌شود اما لزوماً این پرداختها موجب ایجاد اشتغال جدید نمی‌گردد.

بنابراین در این زمینه اگر دولت تنها به طرح‌های زودبازده و دادن تسهیلات برای ایجاد بنگاه‌های کوچک اشتغال کند، همچنان بر تمناد بیکاران کشور افزوده خواهد شد.

انتهای وام برای طرح‌های زود بازده اقتصادی تنها اگر با پیش‌بینی زیرساخت‌های سرمایه‌گذاری ایجاد زمینه‌های شغلی همراه باشد می‌تواند موثر واقع شود. اما اگر این تسهیلات بدون در نظر گرفتن این زیرساخت‌ها اعطا شوند، فایده‌ای نخواهند داشت.

در همین راستاست که کمال دانشیار، رییس کمیسیون انرژی مجلس گفته است: مسوولان باید به مسیری که برای حل مشکل اشتغال انتخاب شده است بیشتر توجه کنند، چرا که به نظر می‌رسد تاکنون راه‌های مناسبی به کار گرفته نشده و حتی روش‌های اعمال شده از سوی مجلس و دولت به نحوی نبوده که چندان کارساز باشند.

پرداخت تسهیلات بدون ایجاد زیرساخت‌های مناسب و نهادهای لازم، به تنهایی نمی‌تواند ایجاد اشتغال کند

نرم‌افزاری در سال جاری به گونه‌ای طراحی نشده‌اند که بتوانند در سال آینده این میزان شغل را ایجاد کنند. وی با تأکید بر اینکه به صرف اختصاص بودجه نمی‌توان انتظار ایجاد شغل را داشته گفت: هر چند که به نظر نمی‌رسد در سال آینده نرخ بیکاری گسترش فصلی پیدا کند، اما با توجه به ورود سرسام‌آور سیل فارغ‌التحصیلان دانشگاهی به بازار کار، بعید به نظر می‌رسد که نرخ بیکاری با کاهش همراه شود.

پرداخت تسهیلات بدون ایجاد زیرساخت‌های مناسب و نهادهای لازم، به تنهایی نمی‌تواند ایجاد اشتغال کند. در زمینه نهادهای لازم برای پرداخت

فضای نامناسب کسب و کار

وضعیت حاکم بر اقتصاد کشور نیز به این گونه بوده که ایران یکی از نامناسب‌ترین فضاهای کسب و کار در خاورمیانه را داراست. بر پایه‌ی ارزیابی موسسه اطلاعات اقتصادی (EIU)، ایران در منطقه‌ی خاورمیانه یکی از نامناسب‌ترین فضاهای کسب و کار را دارد. از جمله شرایط مربوط به امکان رقابت موسسات و برنامه‌ی خصوصی‌سازی و نظام پولی کشور. این مساله، انجام سرمایه‌گذاری بخصوص سرمایه‌گذاری‌های خارجی را در ایران با تردیدهای جدی مواجه ساخته است. صندوق بین‌المللی پول هم در گزارش جدید خود ادعان داشته که نرخ رشد اقتصادی ایران ۰/۴ درصد کمتر از متوسط کشورهای خاورمیانه است.

بنابراین فضای نامناسب کسب و کار در این چند سال که سرمایه‌گذاری‌ها را با کاهش روبه‌رو ساخته است، در پایین بودن نرخ رشد اقتصادی ایران نسبت به کشورهای خاورمیانه نمایان است که همین مساله ایجاد فرصت‌های شغلی را با مشکل روبه‌رو می‌کند. زیرا اساسی‌ترین مشکل در خصوص اشتغال، کم بودن تقاضای کار است که تقاضای کار نیز با افزایش سرمایه‌گذاری رشد می‌یابد.

همچنین مرکز پژوهش‌های مجلس با تشریح

جدول ۲

سال	جمعیت شاغل	جمعیت بیکار	جمعیت فعال	نرخ بیکاری	نرخ مشارکت
۱۳۸۲	۱۸/۹۰۶/۰۰۰	۲/۶۶۲/۳۶۸	۲۱/۵۶۸/۳۶۸	۱۲/۳	۲۹/۰
۱۳۸۸	۲۲/۳۸۹/۳۰۰	۲/۱۵۰/۱۰۰	۲۵/۵۳۹/۴۰۰	۴۸/۴	۴۳/۴

منبع: سند ویژه توسعه اشتغال و کاهش بیکاری (پوست آماری)

اهداف ابلاغیه دوم (بند ج) اصل ۴۴ بیان داشته است: ریسک فضای کسب و کار ایران در سال ۱۳۸۵ از نظر شاخص‌های مختلفی نظیر ریسک امنیتی، قوانین و مقررات، اقتصاد کلان، مالیات‌ها و امثال اینها در مقایسه با سایر کشورهای جهان بالا بوده و این امر به معنای وجود فضای پر مخاطره برای سرمایه‌گذاری در کشور می‌باشد، که این ریسک هزینه‌های زیادی به بنگاه‌ها تحمیل می‌کند و

۶۹۹/۴۹۳ میلیارد ریال در سال ۸۴ به ۶۳۰/۵۴۷ میلیارد ریال در سال ۸۵ رسیده است و پیش‌بینی می‌شود این میزان در سال ۸۶ به ۶۶۵/۴۳۷ میلیارد ریال برسد، که با سیاست‌های کلی مندرج در سند چشم‌انداز که بر لزوم کاهش حجم تصدی‌گری دولت تاکید دارد، مغایز است.

براساس قانون برنامه، باید سالانه ۲ درصد از اندازه دولت کاهش پیدا کند ولی سال به سال اندازه‌ی

منابع آن از طریق صندوق ذخیره ارزی تامین شده است، اثر نامطلوبی بر افزایش نقدینگی و تورم داشته است.

در همین راستا است که دکتر نیلی، استاد دانشگاه صنعتی شریف بیان داشته است: الان در شرایطی هستیم که با رشد هزینه‌های دولت در ۱۴ ماه اخیر، حجم نقدینگی رشد بسیار زیادی داشته و بر اساس محاسبات من نقدینگی در سال‌های ۸۴ و ۸۵ تقریباً به اندازه‌ی کل سال‌های قبل رشد کرده و از ۶۳۰ هزار میلیارد ریال به دو برابر رسیده است.

اگر برداشت بی‌رویه از صندوق ارزی را که با شعار ایجاد پروژه‌های زیاد انجام شده است، با آمار وزیر اقتصاد در خصوص نحوه تحقق هزینه‌های عمرانی در نظر بگیریم، مساله روشن‌تر می‌شود. وی میزان تحقق پرداخت‌های عمرانی را در ۱۱ ماهه اول سال ۸۵، ۶۲/۵ درصد بیان کرده است (اعتماد ملی، ۸۵/۱۲/۲۱). مطالعات موجود نشان می‌دهد که در طی ۱۵ سال گذشته، میزان منابع تخصیص یافته به فعالیت‌های عمرانی به طور متوسط حدود ۸۳ درصد بوده است (دین و اقتصاد، یادداشت مومنی).

بنابراین مشاهده می‌شود که در سال گذشته بیش از ۳۵ درصد از پرداخت‌های عمرانی صورت نگرفته است. پس افزایش بسیار قابل توجه بودجه ۸۵ نسبت به سال‌های قبل در کنار ۴ متمم که موجب برداشت بی‌رویه دولت از صندوق ذخیره ارزی شد به شدت میزان نقدینگی را افزایش داده است.

افزایش نقدینگی و تورم مساله‌ای است که انجام فعالیت‌های تولیدی را با ریسک و خطر مواجه می‌سازد.

حتی با پذیرش تحقق پیش‌فرض‌های خوش‌بینانه بودجه ۸۶، در سال آینده معادل ۷۰ درصد کل نقدینگی کشور از ابتدای پیدایش تا پایان سال ۱۳۸۳، نقدینگی جدید به وجود می‌آید و در پایان برنامه میزان نقدینگی کشور ۴/۳ برابر نقدینگی ابتدای برنامه خواهد شد. با توجه به سیر افزایش تورم در سال ۸۴ و سال جاری، در صورت عدم امکان تثبیت قیمت‌ها و افزایش مداوم واردات، چنانچه تولید ناخالص داخلی نتواند رشد شتابان پیدا کند، تورم خود را به "حالت انفجاری" نشان خواهد داد و این روند در صورت عدم تغییر سیاست‌های مالی و پولی، همچنان ادامه خواهد یافت و دسترسی به نرخ تورم ۶/۸ درصد در پایان برنامه دور از دسترس قرار می‌گیرد. در صورت وقوع تورم انفجاری، در ابتدای این اتفاق انتظارات تورمی جامعه نیز شدت خواهد گرفت (گزارش مرکز تحقیقات استراتژی در خصوص بودجه ۸۶)، در این صورت نیروی کار انتظار افزایش

دولت در حال رشد است. همچنین بودجه شرکت‌های دولتی نیز ۲۲ درصد بر خلاف برنامه رشد کرده است. در نتیجه بی‌ثباتی در تصمیمات دولتی و افزایش حجم دولت طبق بودجه ۸۶، در سال آینده اعتماد بخش خصوصی را سلب خواهد کرد و از این منظر هم فضای مناسبی برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در زمینه‌های تولیدی متصور نمی‌شود.

رشد نقدینگی و تورم، عوامل بازدارنده افزایش اشتغال

استفاده‌ی بیش از حد از درآمدهای نفتی در سال‌های گذشته، منجر به بی‌ثباتی در اقتصاد کشور شده است به طوری که رشد نقدینگی که در سال ۱۳۸۴ به ۳۴/۳ درصد رسیده بود، در سال ۱۳۸۵ به ۳۷/۴ درصد و در سال ۱۳۸۶ به ۴۱/۲ درصد خواهد رسید.

به اعتقاد مرکز پژوهش‌ها، بخشی از این رشد نقدینگی فزاینده به دلیل استفاده‌ی بیش از حد از درآمدهای نفتی در سال‌های قبل است که به تدریج اثر خود را در اقتصاد کشور بر جای می‌گذارد.

همچنین در سال ۸۵ شاهد ارسال ۴ متمم از طرف دولت و تصویب آن بودیم که در تاریخ ایران بعد از انقلاب بی‌سابقه بوده است. این ۴ متمم که

بسیاری از سرمایه‌گذاری‌های بالقوه را غیرسودمند می‌نماید.

به نظر می‌آید در سال ۱۳۸۶ وضعیت فضای نامناسب کسب و کار از این هم فراتر رود. زیرا مجادلات سیاسی و افزایش تبلیغات منفی غربی‌ها علیه ایران، حداقل، جوی منفی برای ایران به همراه خواهد داشت. مهمترین اتفاق احتمالی در سال ۸۶ احتمال تحریم علیه ایران است. اگر این اتفاق بیفتد، از سرمایه‌گذاری‌های خارجی به شدت کاسته خواهد شد و حتی خروج سرمایه نیز فزونی خواهد داشت. کاستن حجم سرمایه‌گذاری‌های تولیدی، یعنی کاهش در تقاضای نیروی کار و این مساله در کنار رشد جمعیتی در ایران و افزایش افراد در سنین فعالیت موجب بیکاری گسترده خواهد شد.

همچنین سیاست‌های غیر منتظره دولت و افزودن حجم دولت بر خلاف اهداف برنامه چهارم و چشم‌انداز بیست ساله، اعتماد بخش خصوصی را سلب خواهد کرد. در بودجه ۸۶ علی‌رغم انتظار و توقعی که در راستای سیاست‌های اصل ۴۴ قانون اساسی وجود داشته شاهد رشد قابل توجه بودجه شرکت‌های دولتی هستیم که در حقیقت به معنای بزرگ شدن دولت خواهد بود.

همچنین مرکز تحقیقات استراتژیک تاکید کرده است، سهم دولت از تولید ناخالص داخلی از

حقوق خود را دارد و با برآورده نشدن انتظارات آنان، نارضایتی و مشکلات اجتماعی و اقتصادی گریبانگیر کشور خواهد شد. همچنین وضعیت انگیزشی نیروی کار را دچار اختلال کرده و آثار منفی بر میزان مشارکت و در کل بر بازار کار خواهد گذاشت.

یکی از مهمترین دلایل پیش بینی افزایش تورم و نقدینگی در حد بسیار زیادی استفاده بی رویه دولت از منابع درآمدهای نفتی است. بر اساس آمارهای موجود در حالی که کل استفاده دولت از درآمدهای نفتی در سال ۸۳ حدود ۲۰ هزار میلیارد تومان بوده در سال ۸۴ این رقم به بیش از ۳۱ هزار میلیارد ریال و این رقم در سال ۸۵ به ۳۷ هزار میلیارد تومان رسیده است. یعنی در فاصله سال های ۸۳ تا ۸۵، میزان اتکا به درآمدهای نفتی در تامین هزینه های دولت تقریباً دو برابر شده است.

در مورد متغیر نرخ تورم، تقریباً در برآوردهایی که در دسترس است نوعی اتفاق نظر عینی بر اینکه نرخ تورم در سال ۸۶ قطعاً بالای ۲۰ درصد خواهد بود، وجود دارد و هیچ پیش بینی قابل اعتنایی که توسط نهادهای رسمی منتشر شده باشد - البته با تاکید بر این نکته که پیش بینی نهادهای رسمی معمولاً محتاطانه است - هیچ کدام نرخ کمتر از ۲۰ درصد را در نظر نگرفته اند (سایت دین و اقتصاد، یادداشت دکتر مومنی).

رشد نقدینگی در پایان سال ۱۳۸۲، ۶۳ هزار میلیارد تومان بود و این رقم از سال ۸۳ تا پایان سال ۸۵ به ۱۱۵ هزار میلیارد تومان رسید که دو برابر میزان رشد نقدینگی از ابتدای خلق پول در ایران است (شیرکوند، مصاحبه با آفتاب).

در حالی که برخی مقامات دولت نهم تاکنون انفجار نقدینگی در کشور، به دلیل سیاست های اقتصادی دولت نهم را تکذیب می کردند و حتی کارشناسان نگران از انفجار تورمی به دلیل افزایش شدید نقدینگی را به کارشکنی در مقابل دولت متهم می کردند، گزارش رسمی یک نهاد دولتی نشان داد که نگرانی های کارشناسان کاملاً واقعی بوده است. بر اساس گزارش بانک مرکزی، حجم پول در کشور در پایان آذرماه به ۳۲/۹ هزار میلیارد تومان و حجم شبه پول به ۲۸/۷ هزار میلیارد تومان رسیده است که نسبت به آذرماه سال ۸۴ به ترتیب ۲۸/۱ و ۴۰/۹ درصد رشد نشان می دهد. رشد اسکناس و مسکوک در دست اشخاص در ۱۲ ماهه منتهی به آذرماه سال ۸۵ نیز به ۲۵/۸ درصد رسید و از ۲/۴ هزار میلیارد تومان آذرماه سال ۸۴ به ۴۸/۴ هزار میلیارد تومان در آذرماه سال ۸۵ رسیده است.

بدین ترتیب بر اساس گزارش اداره بررسی ها و سیاست های اقتصادی بانک مرکزی، می توان گفت

حجم نقدینگی کشور طی دو سال اخیر رشد روزافزونی داشته است و از ۶۲ هزار میلیارد تومان در آذرماه سال ۸۳، به ۸۲ هزار میلیارد تومان در آذرماه ۸۴ و ۱۱۳ هزار میلیارد تومان در آذرماه ۸۵ رسیده است. این امر بدان معنی است که حجم نقدینگی کشور در ۲۰ ماه اخیر، به اندازه ی بخش اعظم تاریخ اقتصاد ایران افزایش پیدا کرده است. رویدادی که به گفته رییس مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، آثار توری خود را به مرور نشان خواهد داد. مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، نرخ تورم برای سال های ۸۵ و ۸۶ را به ترتیب ۲۲/۴ و ۲۳/۳ درصد و نرخ رشد این دو سال را ۲/۵ و ۵ درصد پیش بینی کرده است.

مرکز پژوهش های مجلس در گزارشی در خصوص عملکرد بودجه و اثر آن بر اقتصاد ملی، پیش بینی کرده است که استفاده ی بیش از حد از درآمدهای نفتی در سال های گذشته منجر به بی ثباتی بیشتر در اقتصاد کشور، رشد نقدینگی تا مرز ۳۱/۲ درصد و افزایش تورم تا ۲۳/۳ درصد شود. بنابراین از این منظر هم چشم انداز روشنی پیش روی بازار کار نیست. افزایش نقدینگی و تورم، از سود تولیدات صنعتی می کاهد و سرمایه ها به سمت فعالیت های سوداگرانه می رود. همچنین وضعیت نیروی کار با این رشد نقدینگی و تورم در سال بدتر خواهد شد که آثار سوایی را بر کشورمان خواهد گذاشت.

عدم رغبت در تعامل با کارفرمایان
مساله چالش برانگیز دیگر نیز در خصوص بازار کار در دولت نهم، عدم تعامل با کانون عالی کارفرمایان که مورد تایید سازمان جهانی کار است می باشد. در همین راستاست که داوود میرخانی رشتی - عضو سابق کانون عالی کارفرمایان - در گفت و گو با خبرنگار کار و اشتغال ایسنا بیان می دارد: متأسفانه نبود رغبت تعامل با تشکل های تخصصی - صنفی کماکان از طرف وزرای کابینه مخصوصاً وزرای درگیر با صنعت کشاورزی و بازرگانی و از جمله وزیر امور اقتصادی و دارایی وجود دارد و این سعی دارند از طریق تماس مستقیم با مدیران این صنایع و بدون درگیر کردن تشکل های مربوطه مسایل را حل و فصل کنند (۹/۲۸).

این مساله موجب اختلاف بین کارفرمایان و دولت می گردد که بیشترین ضرر آن متوجه کارگران می شود.

تجربیه ی تلخ درباره دستمزد کارگران هنوز در برابر دیدگان جامعه کارگری، جامعه کارفرمایی و نهاد دولت قرار دارد و نباید پیامدهای آن را فراموش کرد.

کاش می شد نرخ تورم را مهار کرد و هزینه ی زندگی کارگران را با درآمدهای آنها متعادل ساخت. فشار بر کارفرمایان نتیجه ی خوبی برای هیچ گروه اجتماعی ندارد.

در بیشتر کشورها نیز دستمزدها و تحولات بازار بر اساس مذاکرات سه جانبه ی کارفرما، دولت و کارگران انجام می شود و اگر دولت اجازه ی تشکیل اتحادیه های مستقل کارگری و کارفرمایی را ندهد بازار کار با مشکلات جدی روبه رو خواهد شد.

کسری بودجه دولت

کسری بودجه دولت در سال ۸۶ طبق عقیده اکثر کارشناسان اقتصادی امری بسیار محتمل خواهد بود. این مساله از آن جا در زمینه بازار کار اهمیت پیدا می کند که اولین مساله ای که در خصوص برطرف کردن کسری بودجه انجام می گیرد کاهش هزینه های عمرانی است. کاهش هزینه های عمرانی نیز به نوبه خود باعث کاهش پروژه ها و سرمایه گذاری ها شده و موجب کاهش اشتغال می شود. افزایش حجم نقدینگی بر شاخص کالاها و خدمات مصرفی بخش دولتی اثر افزایشی دارد بنابراین دولت در سال ۱۳۸۶ مجبور خواهد شد اعتبارات هزینه ای بیشتری را صرف کند تا سبد کالاها ی مصرفی سال ۱۳۸۵ خود را داشته باشد اما چون دولت در سال ۸۶ با محدودیت منابع مواجه خواهد بود، مجبور خواهد شد از اعتبارات عمرانی خود بکاهد و به موارد دیگر اختصاص دهد دولت در سال ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ پرداختی بالایی از اعتبارات عمرانی را ثبت خواهد کرد، در حالی که در سال ۱۳۸۶ پرداختی اعتبارات عمرانی می تواند حدود ۶۰ درصد نسبت به سال ۱۳۸۵ کاهش یابد. نبود روند ثابت در سرمایه گذاری دولت در اقتصاد منجر به نوسان در رشد اقتصادی می شود و دوره های شدید رونق و رکود تورمی را به وجود می آورد. بنابراین دولت خود از طرفی به علت تصمیمات بودجه ای سال ۱۳۸۲ و ۱۳۸۵ منجر به بروز نرخ تورم بالا در سال های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ می شود و از طرف دیگر به علت افزایش و کاهش شدید در بودجه عمرانی خود، منجر به رونق و رکود در اقتصاد (به ویژه در بخش کالاها ی غیر قابل تجارت) می شود که نتیجه ی چنین شرایطی بروز پدیده رکود تورمی است (مرکز پژوهش های مجلس).

درآمدها در بودجه ۸۶ پیش از قابلیت تحقق تخمین زده شده و میزان هزینه ها هم خیلی کمتر از آنچه قابل عمل است تخمین زده شده است. لذا برآورد می شود که ما با کسری خیلی بزرگتری روبه رو باشیم و تجربه ی تاریخی ایران نشان دهنده ی این

است که در چنین شرایطی به دلیل تمرکز نظام سیاست گذاری بر ملاحظات کوتاه مدت، اولین قربانی منابع پیش بینی شده برای سرمایه گذاری است. بنابراین در این چارچوب هر دوره زمانی را که در نظر بگیریم می توانیم ردی از این مساله را مشاهده کنیم و به خصوص در دو سه سال اخیر این قضیه ابعاد غیر متعارفی پیدا کرده است. مطالعات موجود نشان می دهد که در طی ۱۵ سال گذشته، میزان منابع تخصیص یافته به فعالیت های عمرانی به طور متوسط حدود ۸۳ درصد بوده است یعنی با این میانگین عملکرد، بحث به این صورت سامان پیدا می کند که معمولاً دولت ها ارقام بزرگ را برای سرمایه گذاری مطرح می کنند که عمدتاً مصرف تبلیغاتی دارد، ولی عملاً حدود ۲۰ درصد آن را تخصیص نمی دهند. آنچه به صورت میانگین حدود ۸۳ درصد در ۱۵ سال گذشته اتفاق افتاده در سال ۸۶ پیش بینی می شود ابعاد بسیار نگران کننده تر و غیر متعارفی پیدا کند و این به خاطر سهل انگاری در طراحی دقیق منابع و مصارف بودجه بوده است. زیرا در سال قبل طبق گفته وزیر اقتصاد میزان تحقق پرداخت های عمرانی را در ۱۱ ماهه اول سال ۸۵، ۶۲/۵ درصد بوده است (اعتماد ملی، ۸۵/۱۲/۲۱).

برخی برآوردها از سوی مراجع رسمی نشان می دهد که رقم واقعی پرداختی برای تملک دارایی های سرمایه ای در سال ۸۶، خود ۶۰ درصد نسبت به سال ۸۵ کمتر خواهد بود. در نتیجه چشم انداز ایجاد اشتغال در سال ۸۶ از این منظر، نمی تواند خوشایند باشد.

ارایه متمم ها و اصلاحیه های متعدد در سال های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ و همچنین عدم در نظر گرفتن هزینه های غیر قابل اجتناب در اداره امور کشور، از جمله وجود کسری اعتبارات هزینه ای در زمینه واردات بنزین، قانون ایثارگران، پرداخت یارانه ها و هزینه های نگهداشت سطح فعالیت های دستگاه های اجرایی و... در بودجه ای ۸۶ احتمال ارایه اصلاحیه و متمم را در سال آینده تشدید می نماید.

همچنین معاونت اقتصادی مرکز تحقیقات استراتژیک پیش بینی کرده است با توجه به پیش بینی حداقل ۳ هزار میلیارد ریال کسری سال ۱۳۸۵ و افزایش حداقل ۱۰ درصد اعتبارات هزینه ای در سال آینده، میزان کسری اعتبارات استانی حداقل به میزان ۱۴ هزار میلیارد ریال خواهد رسید. بنابراین به احتمال زیاد دولت در سال ۸۶ با کمبود بودجه مواجه خواهد شد که علاوه بر آن ارسال متمم برای بودجه در سال بعد، همچنین کاستن از بودجه عمرانی خواهد بود که هر دو این مسایل

مرکز پژوهش های مجلس در گزارشی در خصوص عملکرد بودجه و اثر آن بر اقتصاد ملی، پیش بینی کرده است که استفاده ی بیش از حد از درآمدهای نفتی در سال های گذشته منجر به بی ثباتی بیشتر در اقتصاد کشور، رشد نقدینگی تا مرز ۴۱/۲ درصد و افزایش تورم تا ۲۳/۴ درصد شود

منجر به افزایش نقدینگی و کاهش سرمایه گذاری ها خواهد شد. بنابراین وضعیت اشتغال در سال ۸۶ چندان خوشایند نمی باشد.

افزایش واردات

مرکز تحقیقات استراتژی مجمع تشخیص مصلحت نظام در گزارشی بیان داشته است که شدت رشد واردات خصوصاً برای مبارزه با تورم، احتمالاً رقم واردات را در سال ۸۵ به حدود ۲۸ میلیارد دلار و در سال آینده فراتر از ۵۲ میلیارد دلار قرار می دهد. یعنی مسوولان دولت، برای حل تورم به صورت کوتاه مدت به واردات کالاها و خدمات پی برده اند که این مساله، موضوع بیکاری را با نگرانی های زیادی روبه رو می سازد. زیرا واردات کالا و بخصوص کالاهای مصرفی، موجب تعطیلی بنگاه های تولیدی می شود و به دلیل این که بیشتر کالاهای مصرفی به خاطر عدم نیاز به تکنولوژی پیشرفته امکان تولید در داخل را دارند، میزان تعطیلی بنگاه ها در این زمینه زیاده تر شده و بیکاری گسترده ای را موجب می شود. روی آوردن بسیاری از تولید کنندگان کفش و پوشاک

به مشاغل کاذب و یا بیکاری آنان، به خاطر واردات بی رویه ی کفش و پوشاک در چند سال گذشته بوده است. به نظر می آید این مساله در سال بعد با ابعاد نگران کننده تری روبه رو شود. زیرا به پیش بینی کارشناسان، حجم واردات در سال آینده از مرز ۵۰ میلیارد دلار نیز تجاوز خواهد کرد.

جمع بندی

در حالی که اشتغال مهمترین معضل ایران در سال های آتی خواهد بود و بیکاری گسترده ابعاد نگران کننده ای در زمینه های سیاسی و اقتصادی و اجتماعی در پی خواهد داشت اما سیاست هایی که از طرف مسوولان امر در این چند ساله اتخاذ شده، بر محور اشتغالزایی نبوده است. در حالیکه به نظر می رسد می شد در مواضع سیاسی و اقتصادی بیشتر بر اشتغالزایی تاکید کرد. احتمالاً با توجه به مطالب گفته شده به دلیل فضای نامناسب کسب و کار و کسری بودجه در سال ۸۶، احتمال کاهش در تحقق هزینه های عمرانی، افزایش بی رویه نقدینگی و تورم که برخی با عنوان انفجار نقدینگی نام برده اند، با رکود تورمی مواجه باشیم. در این صورت سیاست های اشتغالزایی که به صورت پرداخت تسهیلات برای ایجاد بنگاه های کوچک پرداخت می شود و به دلیل این که ساختارها و نهادهای متناسبی برای نظارت بر تسهیلات ایجاد نشده و سیستم بانک ها در این خصوص به درستی عمل نکرده اند، نمی تواند چندان موفقیت آمیز عمل کند. البته با کمک دلارهای نفتی و با تزریق بی رویه ی پول در حد سال های قبل و بعضاً کمی بیشتر از آن ایجاد اشتغال شده است که البته هم بسیار زیاد متکی به درآمدهای نفتی است و هم در حد برنامه ی چهارم توسعه نیست و برای جمعیت در سنین فعالیت کفایت نمی کند.

البته گویا مسوولان دولتی به این نکته پی برده اند و با تعریف عجیب و چالش برانگیز بیکاری در سال جدید، قصد دارند حداقل به صورت آماری بیکاری را کم جلوه دهند. زیرا شنیده شد که طبق سرشماری سال گذشته، هر کسی بیشتر از یک ساعت در هفته کار کند، بیکار محسوب نمی شود. در حالی که این موضوع در قبل، ۱۵ ساعت کار در هفته بود. اگر این مساله درست باشد (که امیدواریم صحت نداشته باشد) عزم جزم دولت را در دستکاری آماری در خصوص بیکاری و مقابله با واقعیت بیکاری نشان می دهد. این موضوع، مطالعات کارشناسان را نیز با مشکل روبه رو خواهد ساخت. مسوولان مربوطه نیز نمی توانند وضعیت واقعی بیکاری در کشور را تشخیص دهند و سیاست های متناسبی در پیش گیرند.